

Soru: Ramazanı ve bayramı farklı bir ülkede geçirenler Türkiye'ye göre mi hareket etmelidir bulunduğu ülkeye göre mi?

Fetva

Ramazan ve bayramın İslam ülkeleri arasında farklı günlerde olmasının gerekçesi fukahanın, Allah Rasulü'nün ﷺ “Ramazan hilalini gördüğünüz vakit oruca başlayın, Şevval'ın hilalini gördüğünüzde de orucu bırakın.”¹ hadisi şerifinde zikredilen görülmenin gözle görülmesi veya hesapla tespit edilmesi hususundaki ihtilafıdır. Hanefi mezhebinde tercih edilen görüşe göre Ramazan'ın başlangıcı hilalin bizzat görülmesiyle tespit edilmesidir.² Zira Allah Rasulü ﷺ zikredilen hadisi şerifte ayın başlangıcını hilalin görülmesine bağlamaktadır.³ Bununla birlikte Allah Rasulü'nün ﷺ “Bizler ümmi bir ümmetiz. Yazmayı ve hesap yapmayı bilmeyiz.”⁴ sözünden hareketle hesap yöntemi ile de hilalin tespit edilebileceği söylenmiştir. Zira Peygamberimiz ﷺ zikredilen hadiste hilali hesapla tespit yerine çıplak gözle görmenin arkasında o devrin insanların okuma-yazma bilmeyen bir topluluk olması vardır. Buna göre ihtisas sahibi olan kişilerin hilali görmeden astronomik hesaplamayla Ramazan ayının başlangıcını tespit etmesi de muteber bir yoldur.⁵

Hilalin dünyanın değişik yerlerinde farklı saatlerde görülmesi (ihtilâf-ı metâli) ise Hanefi mezhebinde zâhirü'r-rivâyeye göre muteber değildir.⁶ Buna göre hilalin bir yerde görülmesi ile görülmediği diğer bütün bölgelerdeki Müslümanlara da oruç farz olur.⁷ Osman b. Ali ez-Zeylaî,⁸ Kâsânî⁹ ve son dönem fakihlerinden Muhammed Bahît el-Mutîlî¹⁰ ihtilâf-ı metâlini muteber olduğunu, her bölgenin hilali kendi gördükleri vakti esas alarak Ramazan ve bayrama başlamalarının daha doğru olduğunu ifade etmektedir. İbn Âbidîn de farklı bölgelerde güneşin doğuşuna ve batışına göre belirlenen namaz vakitlerinin farklı olması örneğinde olduğu gibi ihtilâf-ı metâlini itibara alınabileceğini,¹¹ İbni Abbas'ın Şam'da bulunan Hz. Muâviye'nin kendi bölgelerinde hilali görmelerinin akabine Ramazan'ı başlatmasını itibara almayıp kendilerinin de hilali görmelerinin gerektiğini ve bunu Allah Rasulü'nden ﷺ

¹ Buhari, Savm, 11 (Hadis No:1909); Müslim, Sıyâm, 18 (Hadis No:1081).

صُومُوا لِرُؤْيَيْتِهِ ، وَأَفْطَرُوا لِرُؤْيَيْتِهِ

² Ebü'l-İhlâs Hasen b. Ammâr b. Alî el-Vefâî el-Mısri eş-Şürübülâlî, *Nürü'l-îzâh ve necâtü'l-ervâh* (el-Mektebetü'l-Asriyye, 2005), 128.

³ Ebü Muhammed (Ebü's-Senâ) Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed el-Aynî, *'Umdetü'l-kârî fi şerhi Şahîhi'l-Buĥârî* (Beyrut: Daru İhyai Kütübî'l-Arabiyye, ts.), 10/272.

⁴ Buhari, Savm, 13 (Hadis No:1913); Müslim, Sıyâm, 15 (Hadis No:1080).

إِنَّا أُمَّةٌ أُمَّيَّةٌ ، لَا تَكْتُمُ وَلَا تَحْسَبُ

⁵ Mustafa Ahmed ez-Zerkâ, “Havle i'timâdi'l-Hisâbi'l-Felekî li tahdîdi bidâyâti'ş-Şuhûri'l-Kameriyye hel yecûzü şer'an ev lâ yecûzu” 2 (ts.), 741-751.

⁶ Ebü'l-Fazl Mecdüddîn Abdullâh b. Mahmûd b. Mevdûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li-talîli'l-Muhtâr* (Kahire: Matbaatul-Halebî, 1937), 1/129.

⁷ Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısri İbn Nuceym, *el-Bahru'r-Râik Şerhu Kenzi'd-Dekâik* (Dâru'l-Kütübî'l-İslami, ts.), 2/290.

⁸ Ebü Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfi el-Bârî ez-Zeylaî, *Tebyînü'l-ĥakâ'ik* (Kahire: Matba'âtü'l-Kübrâ'l- Emiriyye, 1313), 1/321.

⁹ Alâüddîn Ebü Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi' fi tertîbi'ş-şerâi'* (Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1986), 2/83.

¹⁰ Muhammed Bahît el-Mutîlî, *İrşâdü ehli'l-mille ilâ isbâti'l-ehille*, ts., 275.

¹¹ Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dîmaşkî İbn Âbidîn, *Mecmû'atü resâ'ili İbn Âbidîn* (Kahire: el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, 2012), 1/438.

öğrendiklerini ifade ettiği hadisin¹² de bu görüşü desteklediğini söylemektedir. Şafiîlerde ihtilâf-ı metâlii esas almaktadır.¹³

Yukarıda zikredilenlerle birlikte Ramazan ve bayrama başlama vakitleri ümmeti ilgilendiren meseleler olduğu için kişi kendi içtihadına göre değil, bulunduğu bölgedeki yetkili mercînin görüşü doğrultusunda hareket etmeli, oradaki cemaate muhalefet etmemelidir.¹⁴ Zira Allah Rasulü ﷺ “Oruç hep birlikte oruç tuttuğunuz gün, bayram da her birlikte bayram yaptığınız gündür.”¹⁵ buyurmaktadır.

¹² Müslim, Sıyâm, 28 (Hadis No:1087).

¹³ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî en-Nevevî, *Ravzattü't-tâlibîn ve 'umdetü'l-müttaķîn* (Beirut-Dımeşk-Umman: el-Mektebetü'l-İslami, 1991), 2/348.

¹⁴ Ebû'l-Hasen Nürüddîn Muhammed b. Abdilhâdi es-Sindi, *Hâşiyetü's-Sindi 'alâ Süneni İbn Mâce* (Beirut: Daru'l-Cil, ts.), 1/509.

¹⁵ Tirmizi, Savm, 11 (Hadis No:697); Ebu Davud, Sıyam, 5 (Hadis no:2324).

الصَّوْمُ يَوْمَ تَصُومُونَ وَالْفِطْرُ يَوْمَ تُفْطِرُونَ وَالْأَضْحَى يَوْمَ تُضْحُونَ